

Archeologienota Gent – Predikherenlei 2

Deel 3: Programma van Maatregelen

Davy Herremans

Goed in erfgoed
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amandsberg
www.goedinerfgoed.be

Colofon

Projectcode 2018K316

Archeologienota Gent – Predikherenlei 2

Opdrachtgever

Green Urban Projects BVBA

Kortrijksesteenweg 11

9000 Gent

Uitvoerder

Goed in erfgoed Comm. V.

Adolf Baeyensstraat 134G

9040 Sint-Amandsberg

BTW BE 0524.709.028

© 2019 – Goed in erfgoed Comm. V.

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van Goed in erfgoed Comm. V.

Goed in erfgoed Comm. V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Programma van maatregelen	4
1. Beschrijvend gedeelte	4
1.1. Administratieve gegevens	4
1.2. Aanleiding vooronderzoek	5
2. Gemotiveerd advies.....	5
2.1 volledigheid van het uitgevoerde onderzoek.....	5
2.2 aanwezigheid en waardering van een archeologische site	5
2.3 Impactbepaling van de geplande werken.....	6
2.4 Potentieel tot kennisvermeerdering	6
3. Programma van Maatregelen.....	6
3.1 Vraagstelling	6
3.2 keuze onderzoeksstrategie	7
3.3 plan van aanpak	9
3.3.1. Voorwaarden voor de sloop.....	9
3.3.2. Proefputten.....	9
3.3. Criteria voor onderzoekshandelingen die niet uitgevoerd moeten worden	11
3.4. Criteria bereiken onderzoeksdoel	11
3.5. competenties uitvoerder	12
3.6. deponering	12
3.7. Afwijkingen ten aanzien van de CGP 2.0.....	13

Programma van maatregelen

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Initiatiefnemer	Green Urban Projects BVBA Kortrijksesteenweg 11 9000 Gent
Projectcode	2018K316
Sitecode	GE-PRE-2018
Nummer van het wettelijk depot of buitenlands equivalent hiervan	nvt
Erkend archeoloog	Herremans Davy - OE/ERK/Archeoloog/2017/00166
Locatie projectgebied	Predikherenlei 2 9000 Gent
Bounding box	xMin,yMin 3.72095,51.0534 : xMax,yMax 3.72148,51.0535
Oppervlakte percelen	456.87m ²
Kadaster	Gent, Afdeling 3, Sectie C , nr. 134R
Termijn onderzoek	22/11/2018-10/12/2018
Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek
Onderdeel archeologische zone	Ja, historische stadskern Gent
Verstoorde zones	Er situeren zich verstoorde zones binnen het projectgebied. Er is geen aanduiding van gekarteerde zones waar geen archeologie meer te verwachten is.
Topografische kaart	Deel 1, figuur 1
Kadasterkaart	Deel 1, figuur 2

1.2. Aanleiding vooronderzoek

Zie deel 2, Verslag van Resultaten

1.3 Resultaten bureauonderzoek

Zie deel 2, Verslag van Resultaten

2. Gemotiveerd advies

2.1 volledigheid van het uitgevoerde onderzoek

De voorgelegde archeologienota betreft de neerslag van een archeologisch vooronderzoek op basis van bureauonderzoek. Elk vooronderzoek op het terrein met of zonder ingreep op de bodem was niet mogelijk omwille van de huidige bebouwing en het actuele landgebruik (zie Verslag van Resultaten). De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leveren voldoende informatie om aan te tonen dat het potentieel tot kennisvermeerdering hoog moet worden ingeschat. Bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem is noodzakelijk om dit potentieel terdege in te schatten.

2.2 aanwezigheid en waardering van een archeologische site

Het assessment gebaseerd op een combinatie van landschappelijke, archeologische en historisch-cartografische data wijst op een hoog archeologische potentieel van het projectgebied. Het projectgebied situeert in het historisch stadcentrum van Gent in een omgeving die al in de 10de eeuw in ontwikkeling werd gebracht wanneer de bewoning rond de Graaflijke burcht een uitbreiding kende. De precieze inname van de directe omgeving van het projectgebied blijft echter onduidelijk. Al in de 11de eeuw wordt de eerste Sint-Michielskerk opgericht. De vroegste te verwachten sporen in de omgeving zijn dan ook volmiddeleeuws. In een straal van +/- 100 m rond het projectgebied werden er talrijke vindplaatsen geregistreerd in de CAI. Ze getuigen van middeleeuwse en latere burgerlijke bewoning en de ontwikkeling van een monumentaal landschap in de loop van de 12de en 13de eeuw met talrijke stenen.

De bewaringstoestand van de bodem is mogelijk goed maar er moet rekening gehouden worden met verstoring eigen aan antropogene invloed in een urbane context en eventuele

bouwactiviteit de laatste twee eeuwen. Om de bewaringstoestand ten gronde te evalueren is bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem vereist.

2.3 Impactbepaling van de geplande werken

De impact is groot. De geplande werken voorzien in een renovatie en uitbreiding van het bestaande pand in functie van de inrichting als hotel. De kern van de historische bebouwing langs de Predikherenlei blijft behouden. Een beperkte achterbouw langs de Jan Van Stopenberghestraat - al aanwezig rond 1830 (zie infra) - wordt afgebroken in functie van een nieuwbouw die vrijwel het volledige diepte van het perceel invult. Langs de Predikherenlei blijven de bestaande kelders onder het historisch pand behouden. De nieuwe aanbouw wordt over de volledige breedte onderkelderd tot op een diepte van -2.67 m onder het maaiveld. Hierin worden een ondergrondse verdieping georganiseerd.

2.4 Potentieel tot kennisvermeerdering

Het potentieel op kennisvermeerdering is groot. Het projectgebied heeft een hoog archeologisch potentieel en de bewaartoestand is mogelijk goed. Daartegenover staan de geplande werken met een grote impact op de bodem. De spreiding van de geplande werken biedt de mogelijkheid om tot de nodige ruimtelijk inzichten te komen die tot kennisvermeerdering kunnen leiden.

3. Programma van Maatregelen

3.1 Vraagstelling

Het bureauonderzoek leverde onvoldoende informatie aan om een afdoende inschatting te maken van: (i) de aan of afwezigheid van archeologisch erfgoed in de bodem; (ii) de aard en datering van dit erfgoed; (iii) de bewaringstoestand van dit erfgoed. Gezien uit het bureauonderzoek wel voldoende potentieel op kennisvermeerdering blijkt, wordt een vervolgonderzoek geadviseerd om bijkomend informatie te verzamelen die kunnen leiden tot het afbaken van eventuele advieszones voor verder onderzoek.

De voornaamste onderzoeksvragen met betrekking tot het verdergezet vooronderzoek zijn:

- Zijn er sporen of structuren aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Op welke diepte bevinden deze sporen zich?
- Is er sprake van een complexe stratigrafie?

- Hoe zijn de sporen of structuren verspreid over het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand binnen het projectgebied een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Meer specifiek: kan de occupatie in verband worden gebracht met de bredere stadsontwikkeling van Gent en de omgeving Sint-Michiels-Veldstraat?
- Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte spoordensiteit?
- Kunnen er een zones afgebakend worden waar een opgraving al dan niet wenselijk is?
- Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel opgraving?

3.2 keuze onderzoeksstrategie

Bij de keuze voor onderzoeksstrategie werd de topografische ligging, de bodemgesteldheid en de aard van de te verwachten sporen samen in acht genomen. Voor de te hanteren onderzoekstechnieken is de Code van Goede Praktijk van toepassing. Onderstaande tabel presenteert een schematische voorstelling van de afweging van de verschillende onderzoekstechnieken:

Tabel 1 Schema met afweging van de verschillende onderzoeksstrategieën conform hoofdstuk 5.3 van de Code van Goede Praktijk.

	Mogelijk	Nuttig	Schadelijk	Noodzakelijk	
<i>Geofysisch onderzoek</i>	Nee	Nee	Nee	Nee	De kans op interferentie is te groot gezien de huidige inrichting van het projectgebied en omgeving
<i>Veldkartering</i>	Nee	Nee	Nee	Nee	Terrein is bebouwd en verhard
<i>Landschappelijk booronderzoek</i>	Nee	Nee	Nee	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot.

<i>Verkenkend archeologisch booronderzoek</i>	Nee	Nee	Nee	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot. Steentijd-artefactensites worden niet verwacht.
<i>Waarderend archeologisch booronderzoek</i>	Nee	Nee	Nee	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot. Steentijd-artefactensites worden niet verwacht.
<i>Proefsleuven en proefputten</i>	Ja	Ja	Ja	Ja	Proefputten kunnen meer duidelijkheid geven over aan- of afwezigheid van sporensites en de bewaartoestand. Om praktische en economische redenen is deze onderzoeksstrategie het meest aangewezen
<i>Proefputten in functie van steentijdsites</i>	Ja	Nee	Ja	Nee	Het terrein is bebouwd en grotendeels verhard. De antropogene invloed sinds de middeleeuwen op de bodem is groot. Steentijd-artefactensites worden niet verwacht.

Geofysisch onderzoek en veldkartering werden overwogen als onderzoeksstrategieën, maar niet weerhouden omdat ze weinig of niets zullen bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvragen. De kans op bewoningssporen uit de prehistorie is zeer klein. Daarom wordt er geen gericht landschappelijk, verkennend en waarderend booronderzoek voorzien.

Gezien het potentieel voor sporensites wordt voor de evaluatie van het projectgebied een vooronderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van proefputten geadviseerd. Dit geeft de kans om de mogelijk complexe stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones in kaart te brengen. Deze strategie wordt geacht wetenschappelijk en economisch gezien de

meest efficiënte methode om de vragen die uit het bureauonderzoek volgen te kunnen beantwoorden.

3.3 plan van aanpak

3.3.1. Voorwaarden voor de sloop

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem kan pas van start gaan wanneer de huidige constructies zijn gesloopt. Dit gebeurt onder de volgende voorwaarden:

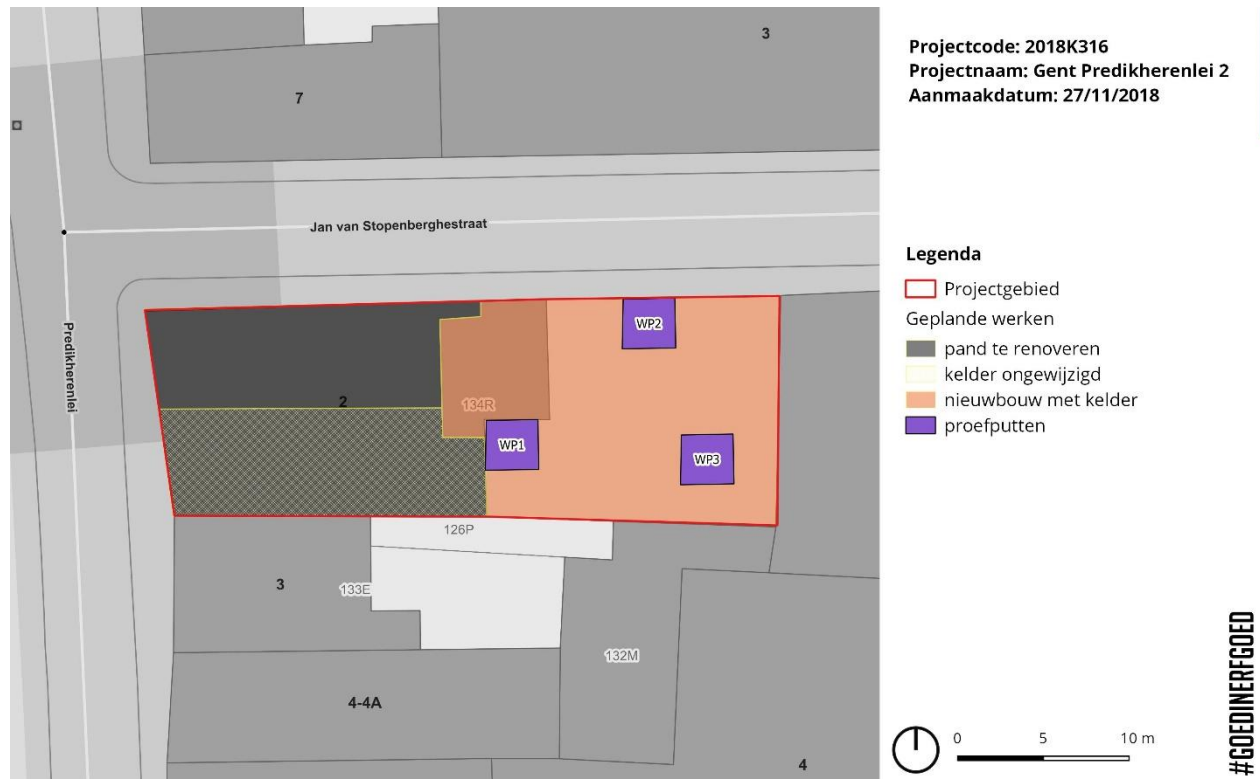
- De sloopwerken voorafgaand aan het archeologisch vervolgonderzoek beperken zich tot het maaiveld. Bij de afbraak wordt gestreefd op een minimale impact op de ondergrond.
- Vloerplaten en ondergronds constructies worden enkel verwijderd onder begeleiding van een erkend archeoloog. Bij de afbraak wordt gestreefd op een minimale impact op de ondergrond.
- Indien nodig geacht door erkend archeoloog, gebeurt de afbraak van de ondergrondse structuren pas na de uitvoer van het vooronderzoek met ingreep op de bodem. Sommige structuren zoals de aanwezige historische kelders kunnen essentieel bij de interpretatie van eventueel ondergronds archeologisch erfgoed.
- Indien de erkend archeoloog het nodig acht worden bovengrondse of deels bovengrondse structuren voor de sloop eerst grondig gedocumenteerd en geregistreerd. We denken hierbij voornamelijk aan de bestaande historische kelders die mogelijk in relatie staan tot het ondergronds archeologisch erfgoed. Indien deze structuren al eerder werden beschreven in een eventuele bouwhistorische opname naar aanleiding van advies door de stad (vastgesteld bouwkundig erfgoed) of de het Agentschap Onroerend Erfgoed (beschermd stadsgezicht), volstaat het de resultaten uit het bouwkundig onderzoek mee te nemen in het verslag van resultaten van de archeologische nota.

3.3.2. Proefputten

We adviseren de aanleg van in totaal 3 proefputten goed voor een oppervlakte van 27 m² op een projectgebied van +/- 456.87m². In totaal wordt zo een dekkingsgraad van bij benadering 6% van het projectgebied bereikt. Hoewel bij landelijke sites wordt gestreefd naar een 12,5% dekkingsgraad bij een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven, is dit in deze situatie, een stedelijke context met complexe stratigrafie, niet haalbaar en wenselijk. Enerzijds zit men met een groter grondverzet en dus -stockage doordat men dieper dient uit te graven, anderzijds is het doel van de proefputten een

stratigrafische opbouw van het plangebied te verkrijgen, eerder dan een horizontaal ruimtelijk inzicht te verwerven.

De proefputten situeren zich ter hoogte van de geplande werken met meeste impact, met name de nieuwbouw met kelder. Tegelijkertijd werd er bij het inplannen van de proefputten rekening gehouden met de locatie van de historische bebouwing vastgesteld op het historisch kaartmateriaal en de huidige structuren.

Figuur 1 indicatief voorstel voor de aanleg van proefputten geprojecteerd op het hedendaags kadaster (©geopunt)

De drie proefputten meten telkens 3 m bij 3 m. WP1 situeert zich aan de westgrens van de geplande nieuwbouw en kelder. De proefput laat toe het bestaande pand te evalueren en te onderzoeken op oudere fasen. De locatie tegen de buitenmuren van het pand laten toe de funderingsniveau's van deze constructie te evalueren. WP2 situeert zich tegen de noordelijke grens van de nieuwbouw en kelder. De proefput laat toe eventuele verdwenen constructies gericht op de Jan Van Stopenberghstraat te evalueren alsook verdwenen constructies in de zone van het achtererf. Ook de actuele omheiningmuur kan via de werkput onderzocht worden op oudere fasen. De locatie tegen de muur laat toe de funderingsniveau's van deze constructie te evalueren. WP3 situeert zich in de zuid-oostelijke hoek van de nieuwbouw en kelder. De proefput laat toe de zone van het historisch achtererf te evalueren.

Het hierboven beschreven proefputtenplan is opgemaakt op basis van de bureaustudie en gaat uit van een ideale onderzoekssituatie. Zo is er geen rekening gehouden met de aanwezigheid van eventuele gas- en waterleidingen, riolering of andere nutsinstallaties. Het plan is dan ook indicatief. Wijzigingen aan het plan worden gemotiveerd in het verslag van resultaten van het onderzoek.

In de proefputten wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau in zoverre dat deze niveaus zich bevinden binnen de diepte van de impact van de geplande werken in dit geval +/- 3.00 m - maaiveldhoogte (in casu de diepte van de uitgraving van de kelders +/- 2.67 m - maaiveldhoogte + een buffer van +/- 35 cm). Indien de diepte van de proefput de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen tot in de natuurlijke ondergrond uitgevoerd, opnieuw in zoverre dat de natuurlijke ondergrond zich bevindt binnen de diepte van de impact van de geplande werken.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gescheiden bewaard naast de put. Het dichten gebeurt volgens de originele bodemopbouw zodat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand aan de start van het veldwerk.

Voor verdere richtlijnen en technische bepalingen verwijzen we naar de Code van Goede Praktijk.

3.3. Criteria voor onderzoekshandelingen die niet uitgevoerd moeten worden

Indien in bepaalde zones afdoende is vastgesteld dat de ontgraving ter plekke uitsluitend gebeurt in verstoorde of recente lagen (opgebracht en/of verstoord), dient deze zone niet verder onderzocht te worden. De inschattingen met betrekking tot de aard en omvang van verstoringen en de aanwezigheid van recentere lagen gebeurt in het veld door de erkend archeoloog.

3.4. Criteria bereiken onderzoeksdoel

Het onderzoeksdoel wordt bereikt wanneer de onderzoeksvragen in de mate van het mogelijke beantwoord te worden.

3.5. competenties uitvoerder

De dagelijkse uitvoering van de opgraving ligt in handen van:

- 1 erkend archeoloog met ervaring stadsarcheologie en middeleeuwse en/of vroegmoderne sites met complexe stratigrafie (min. 3 door OE goedgekeurde rapportages)
- 1 assistent-archeoloog met ervaring stadsarcheologie en middeleeuwse en/of vroegmoderne sites met complexe stratigrafie (min. 2 door OE goedgekeurde rapportage)

Indien de densiteit van de sporen hoog is en extra mankracht nodig is, kunnen de veldwerkleider en de assistent-archeoloog bijgestaan worden door veldtechnici zonder competentievereisten.

Bij het onderzoek wordt indien nodig een aardkundige betrokken die instaat voor het onderzoeken, interpreteren, en registreren van de aardkundige aspecten van het archeologisch onderzoek. De duur en frequentie van de inzet hangt af van de vastgestelde bodemprofielen en de aangetroffen archeologische vindplaatsen.

Om het archeologisch vondstmateriaal kwaliteitsvol te behandelen en te bewaren wordt indien nodig ook beroep gedaan op een conservator. De conservator coördineert het geheel van conservatiehandelingen die binnen het onderzoek gesteld worden. Indien nodig komt de conservator ter plaatste voor advies of gespecialiseerde handelingen. De conservator heeft ervaring met de behandeling van aardewerk en metaalvondsten uit verschillende periodes. Indien bij het onderzoek van het vondstenensemble specialistische kennis vereist is, wordt een materiaaldeskundige betrokken bij het onderzoek. Dit kan zowel tijdens het veldwerk als tijdens de verwerking.

3.6. deponering

Data en vondsten, maw het archeologisch ensemble is eigendom van de opdrachtgever. Na onderzoek kan dit ensemble in overleg met de opdrachtgever opgenomen worden door een erkend erfgoeddepot, indien dit voor de regio aanwezig is. Indien nodig kan een ander depot worden gezocht of kan een afspraak worden gemaakt met het uitvoerende archeologische bedrijf met betrekking tot de opslag van het archeologische ensemble.

3.7. Afwijkingen ten aanzien van de CGP

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk van Goede Praktijk